

Kentsel mekânda katılımın kentlilik bilincine etkisi: Denizli kenti örneği*

Sorumlu Yazar/
Corresponding Author:

Özge Ünver Dirlik
Öğr. Gör. Dr.
Pamukkale Üniversitesi
ounver@pau.edu.tr
ID 0000-0001-7061-4823

Pınar Savaş Yavuzçehre
Doç. Dr.
Pamukkale Üniversitesi
pyavuzcehre@pau.edu.tr
ID 0000-0001-7726-1119

Öz

Kentlilik bilinci, kentte yaşayan bireylerin, kentle özdeşleşmesi, kendini kente ait hissetmesi, kente karşı sorumluluk duyması, kentle ilgili kararlara aktif katılım göstermesidir. Katılım, kentlilik bilincinin önemli unsurlarındandır. Katılımın gerçekleşebilmesi için kentlinin kentsel mekânı kullanabilmesi, kentin sunduğu imkânlardan faydalanabilmesi; kenti tanıması, kentteki değişiklikleri fark etmesi; kent yaşamının içinde olması gerekir. Kentin önemli aktörü olan kentlinin aktif katılım gerçekleştirebilmesi, kentlilik bilincine sahip olmasıyla mümkündür. Kentlilik bilinci yüksek bireylerin varlığı aktif katılımın gerçekleşmesinde; katılım ise insanların yaşadıkları kentlere sahip çıkmasında, kentlerin sürdürülebilirliğinde, kentlilik bilincinin oluşumunda/gelişiminde önemli katkı sağlamaktadır. Bu çalışma, Denizli İli Pamukkale ve Merkezefendi İlçeleri sınırlarında yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerin, kentsel mekândaki katılım davranışları ile kentlilik bilinci arasındaki farkı ve ilişkiyi ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Saha araştırması kapsamında 1100 anket gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi ve post-hoc testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; katılım ile kentlilik bilinci ve bileşenleri arasında anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Kentlilik Bilinci, Katılım, Sivil Katılım, Denizli

JEL Kodları:
H28, J11, J18.

The effect of participation in urban space on urban consciousness: The case of Denizli city

Abstract

Urban consciousness is the identification of individuals with the city, the feeling of belonging to the city, the sense of responsibility towards the city, and the active participation in decisions about the city. Participation is an important element of urban consciousness. For participation to take place; the citizen should be able to use the urban space; take advantage of the opportunities offered by the city; know the city; notice the changes in the city, and be in the urban life. Active participation of the citizens is possible with the awareness of urbanity. While the existence of individuals with high urban awareness contributes to the realization of active participation, participation makes a significant contribution to people's ownership of the cities they live in, the sustainability of cities, and the formation/development of urban consciousness. This study was carried out to measure the difference and the relationship between the participation behaviors in the urban space and the urban consciousness of individuals aged 18 and over living in the Pamukkale and Merkezefendi Districts of Denizli Province. Within the scope of field research, 1100 surveys were conducted. One-way analysis of variance and post hoc tests were used in the analysis of the data. According to the research results, it has been revealed that there is a significant difference between participation and urban consciousness and its components.

Keywords:

Urban Awareness, Participation, Civic Participation, Denizli

JEL Codes:
H28, J11, J18.

* Bu çalışma, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda sorumlu yazar tarafından Doç. Dr. Pınar Savaş Yavuzçehre danışmanlığında tamamlanan "Denizli Örneğinde Kentlilik Bilinci" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Extended Summary

Urban consciousness is at the intersection of the city, urbanization, urbanize and urban culture. It is the person's understanding of the city culture, feeling himself safe and belonging to the city, feeling responsible for the city, and owning the city. The first responsible person in the formation of consciousness about the city is himself. A conscious individual owns the city more, take responsibility, and participates. *Purpose of this study:* Especially with the effect of globalization, cities are becoming more and more similar to each other. The participation of individuals who embrace their city and are aware of their responsibilities in decisions is very important for the future of cities. Individuals with a high awareness of urbanity are more likely to participate in decisions about the city. The aims of the study are: i) to draw attention to the importance of the level of urban consciousness in the realization of civic participation; ii) to measure the difference between the participation behaviors of individuals in urban space and the awareness of urbanity. *Contribution to Literature:* When the literature on urban consciousness is examined, it has been determined that the concept is mostly discussed in terms of urban culture, attachment to place, and urban identity (Riger & Lavrakas, 1981; Taylor vd., 1985; Marcus, 1992; Brown, 2003; Knez, 2005; Lewicka, 2008; Ujang, 2012); It is seen that the concept is associated with issues such as migration, integration of immigrants (Hulchanski, 1997; Yu, 2014) and identification (McDermott, 1974), but its relationship with participation/civil participation has been less studied. In the Turkish literature, most studies focused on migration and scale development on the subject (Güçlü, 2002; Torlak & Polat, 2006; Geyik, 2010; Mutlu & Özyayın, 2011; Mutlu & Özyayın 2011; Talu, 2017; Acungil, 2012; Ökesli, 2014; Şahin & Anık, 2014). In this study, urban consciousness was discussed with a large-scale field research by relating it to the participation of the citizens in Denizli. The study's most important contribution to the literature is this field research. *Method:* The study was carried out with a quantitative research method in Denizli Province Pamukkale and Merkezefendi Districts. Data were collected with a questionnaire. The cluster-type random sampling method, which is one of the subtypes of random sampling, was applied. Individuals residing in Denizli for at least one year and over the age of 18 participated in the survey. The field research was conducted face-to-face with 1100 volunteers; 1072 questionnaires were evaluated. In the data analysis, a one-way analysis of variance was used to test whether there was a statistically significant difference between the means of independent groups; the post hoc test was used to determine which groups there was a difference. The study examined the effect of participation behaviors in daily life on the level of urban consciousness in Denizli. According to the field study results, no significant difference was found between the belonging, perception, awareness, responsibility, ownership, and urban consciousness factors and whether individuals are members of a non-governmental organization/citizen association of the city they live in. There is a significant difference between being a member of a professional organization and awareness, responsibility, ownership, and urban consciousness. Also, a significant difference exists between being a member of a sociocultural association and having awareness and responsibility. As a result, the hypothesis that there is a significant difference between participation and urban consciousness and its components was supported. Instead of seeing the city as a system that operates outside of oneself, it is essential to realize one's own potential and take responsibility for the city, participate in decision-making mechanisms and NGOs when appropriate, and move away from a passive attitude to reach the city one deserves to live in. Urbanites should take ownership of their cities in their daily lives and have a high perception and awareness of the city. What central and/or local governments can do to create urban awareness and increase civic participation; i) Increase participation channels for citizens, ii) they should take into account the complaints, suggestions, and demands submitted to them by the citizens, iii) they should increase the number of public spaces and prepare environments that increase the belonging of citizens and enable them to integrate with the city. With a participatory approach, the unorganized segments of society should also be represented, and urban consciousness should be promoted. To create more livable cities and happier citizens in Anatolia, it is important to study the subject from different perspectives (demographic factors, socio-psychological and cultural factors, physical factors, etc.) in different cities by different disciplines supported by field-based data; to develop public policies within the framework of each city's own dynamics and sensitivities to ensure urban consciousness throughout the country.

Giriş

Türkiye’de kentleşme, 1950’lerde başlamış ve çok hızlı gelişmiştir. Yaşanan hızlı kentleşmenin sonucu olarak; kentin çekici özellikleri sebebiyle kırdan kente göç eden bireyler, kent yaşamına uyum sağlayamamış; kentlileşmemişlerdir. Kentlileşmenin yaşanmaması, kentin çekici özellikleri sebebiyle kırdan kente göç eden bireylerin kent yaşamına uyum sağlayamaması sorununu ortaya çıkarmış, kentsel alanlarda kentlilik bilincine sahip olmayan bireyler toplanmıştır. Kentlerin yoğun göçe maruz kalması sebebiyle kentin kendine özgü değerlerini korumak, kentlinin yaşadığı yeri sahiplenmesi, yaşadığı yere aitlik hissetmesi giderek güçleşmiş ve kentle ilgili algısı farklılaşmıştır. Kentlerin varlığı, korunması ve sürdürülebilirliği kentlinin nicelik ve niteliği ile ilgilidir. Bu çerçevede kentine sahip çıkan; koruyan, kent kararlarına aktif katılım sağlayan, gerektiğinde eleştirebilen kentlilerin varlığı adına kentlilik bilinci önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlilik bilinci, uzun bir zaman içinde gelişmekte; kent kültürü, kent kimliği ve kentlinin aktif katılımıyla ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır (Keleş, 2021, s. 70).

Kentlilik bilinci, kente duyulan sorumluluk ve sahiplenme duygusuyla yakından ilgilidir. Kentlilerin yaşadığı kenti sahiplenmesi; koruması, kentin kendine özgü değerlerini, tarihini, doğal güzelliklerini, kimliğini, hafızasını koruması demektir. Özellikle küreselleşmenin etkisiyle kentlerin giderek birbirine benzemesi, kentlerin kimliğinin yok olması; kenti sahiplenilen, koruyan, kente karşı sorumluluklarının farkında olan bireylerin varlığını ve bu bireylerin kentle ilgili kararlara katılımını çok daha önemli kılmaktadır. Kentlilik bilinci yüksek bireylerin kentle ilgili kararlara katılımının yüksek olacağı düşünülmektedir.

Katılım, insanların kamu hizmetleriyle ilgili kararların hazırlanması ve uygulanması aşamalarında; düşüncelerini, taleplerini, eleştirilerini yönetime iletebilme imkânına sahip olmaları (Çukurçayır vd., 2010, s. 35-36), sivil katılım ise bireylerin, kendilerinin ve içinde buldukları toplulukların hayat kalitelerini artırmak için topluluk yaşamına aktif olarak iştirak etmeleridir. Bu bağlamda kentlinin sivil katılımını sağlayan ve arttıran mekanizmaların yerel yönetimler tarafından oluşturulması önem arz etmekte (Bırol, 2008, s. 28); yerel yönetimlerin kentlilik bilincinin oluşması için, eşitlikçi, halkla aynı açıdan kenti görebilen, dayanışmacı ve en önemlisi katılımcı kurumlar olması gerekmektedir.

Çalışmanın amaçları; sivil katılımın gerçekleşmesinde kentlilik bilinci düzeyinin önemine dikkat çekmek, araştırmaya katılan bireylerin kentsel mekândaki katılım davranışları ile kentlilik bilinci arasındaki farkı ve ilişkiyi ölçmektir. Bu çerçevede, kentleşme süreci, son kırk yıl içinde sanayileşmeye de bağlı olarak artan göçle şekillenen Denizli araştırma sahası olarak seçilmiştir. Denizli saha çalışması, 06.11.2021 - 15.02.2022 tarihleri arasında, kentte yaşayan 18 yaş ve üstü bireylerin gönüllü katılımıyla, nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 1100 kişiye yüz yüze anket uygulanmış, 1072 anket değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada önce katılım kavramı tanımlanmakta, kentlilik bilinci ve bileşenleri açıklanmaktadır. Kentlilik bilinci ve katılım ilişkisi açıklandıktan sonra, Denizli özelinde yapılan saha araştırması çerçevesinde konu tartışılmaktadır.

1. Katılım

Katılım bireylerin, kamu hizmetleriyle ilgili kararların alınması, hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde; düşüncelerini, taleplerini ve eleştirilerini yönetime iletebilme imkânına sahip olmaları (Çukurçayır vd., 2010, s. 35-36); bu süreçlerden birine, bir kısmına veya tümüne katkıda bulunmaları (Usta & Bilgiç, 2016, s. 37) olarak tanımlanmaktadır.

Alınan kararların bireysel düzlemde denetlenmesini (Vatandaş, 2008, s. 243) ve bireylerin toplumda aktif olmalarını ifade eden (Şahin & Altun, 2019, s. 1813) katılımın sahte, kısmi ve tam katılım olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Bireylerin sadece oy verme davranışında bulunduğu, sahte katılım; kararların alınması sürecine katılım sağlanmış olmasına rağmen üstte yer alan küçük bir grubun nihai kararı verdiği, kısmi katılım; kararların alınması, hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde eşit katkının olduğu katılım, tam katılım olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Acar, 2005, s. 232). Bireylerin tam katılımında sorumluluk ve iş birliği etkilidir. Tam katılımı arttırmada ise gönüllülük en önemli unsurdur (Altun ve Mazman, 2029, s. 236). Dolayısıyla katılımın gönüllülükle, gönüllülük kavramının ise sivil katılımı ile ilişkisi vardır.

Gönüllülük “bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenmek” (<https://sozluk.gov.tr>, 20.03.2023) olarak tanımlanırken; gönüllü katılım, toplum yaşamını etkilemek/değiştirmek amacıyla girilen bireysel ya da toplu çabalar/hareketler (Cooper vd, 2006, s. 76) şeklinde ifade edilmektedir. Gönüllülük, aktif katılımı anlatmaktadır; gönüllünün zamanı, enerjisi, kabiliyet ve yetkinliğiyle doğru orantılıdır. Gönüllülükte zorlama yoktur; bireyin herhangi bir maddi beklentisi olmaksızın kamu yararına gerçekleştirdiği işlerdir (Palabıyık, 2011, s. 96). Gönüllü katılım ve sivil katılımın ortak özelliği her ikisinin de aktif katılımı içermesidir.

Sivil katılım bireylerin, kendilerinin ve içinde buldukları toplulukların hayat kalitelerini artırmak için topluluk yaşamına aktif olarak katılmaları; dezavantajlı gruplara yardım faaliyetlerine, oy verme de dâhil olmak üzere sosyal, kültürel ve çeşitli etkinliklere kamu yararı gözeterek, gönüllü destek olmaları şeklinde tanımlanabilir (Martinson & Minkler, 2006, s. 319). Bu bağlamda sivil katılım, aktif olmayı gerekli kılmaktadır. Özellikle 1980'lerden sonra yönetim anlayışında meydana gelen değişimle devletin etkinleştirilmesi, yerelde ise hizmetlerin katılımcı demokrasi temelinde gerçekleştirilmesi (Palabıyık, 2011, s. 90) kentlinin sivil katılımını arttırmaya yöneliktir. Kentlinin aktif olarak katılımı, kent fiziki, kültürel, sosyal ve diğer pek çok özelliğiyle ilgilidir. Aynı zamanda, bireylerin yaşadıkları kenti sahiplenme, aktif katılım, hoşgörü ve çözümde ortaklık ile tanımlanabilen kentlilik bilinciyle (Yaylı & Kaya, 2018, s. 223) yakın ilişki içindedir.

2. Kentlilik Bilinci Kavramı, Literatürü ve Bileşenleri

Kentlilik bilinci, aynı yaşam alanlarını kullananların birbirini fark etmesi, anlaması, varsa aralarındaki farklılıkları hoşgörü ile karşılayarak çeşitlilik olarak değerlendirmesi; bu çeşitlilikle uyum içinde, kent kültürü-kentlilik adına birlikteliğin devamlılığını içeren bir kavramdır (Karakas, 2001, s. 127).

Kentlilik bilinciyle ilgili İngilizce ve Türkçe literatür incelendiğinde kavramın, kent kültürü, yere bağlılık, kent kimliği ile birlikte tartışıldığı; göç, göçle kente gelenlerin uyumu, özdeşleşme ve katılım gibi konularla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Kentlilik bilinciyle ilgili uluslararası ve ulusal araştırmalar incelendiğinde; İngilizce literatürde kavramın tam karşılığının olmadığı görülmektedir. Kentlilik bilinci ile ilgili İngilizce literatürde: bilinçlenme, bilinç artırma, kentsel mekân ve kentsel zaman (McDermott, 1974); kentlinin yaşadığı mekânı kişiselleştirmesi ve yere bağlılık (Riger & Lavrakas, 1981; Taylor vd., 1985; Marcus, 1992; Brown, 2003; Knez, 2005; Lewicka, 2008; Ujang, 2012); göçle gelenlerin kente uyumu (Hulchanski, 1997; Yu, 2014); sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında kentlilik bilincinin önemine vurgu yapan (Bhaduri & Gopal, 2017) çalışmalar mevcuttur.

Türkçe literatürde konuyla ilgili göç (Güçlü, 2002; Torlak & Polat, 2006; Geyik, 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Acungil, 2012; Ökesli, 2014; Şahin & Anık, 2014) odaklı araştırmalar ağırlıktadır. Antalya (Güçlü, 2002); Trabzon (Beyazlı, 2005); Denizli (Torlak & Polat, 2006); Balıkesir (Biol, 2008); Samsun (Mutlu & Özaydın, 2011); Adana (Ökesli, 2014); Ordu (Yeşil & Yüksel, 2016); Bitlis (Hayta & Nalbant, 2019) kentleriyle ilgili araştırmalar; kentlilik bilinci ölçeği geliştirmek (Mutlu & Özaydın 2011; Talu, 2017; Candan & Kazak, 2018) amacıyla yapılmış çalışmalar mevcuttur. Kentlilik bilinci ve katılımı ilgili; kent planlama sürecinde kentlinin katılımını irdeleyen (Beyazlı, 2005); kentlilik bilincini kent kimliği-yere bağlılık, kent sunduğu imkânlar-katılım, çevre bilinci oluşturma-yönetişim üçgeninde inceleyen (Ercoşkun vd., 2016); hemşehricilik bilincinin oluşumunda kent konseylerinin ve faaliyetlerinin rolünü (Usta & Bilgiç, 2017); kent konseylerinin kentlilik bilinci ve kent kültürü oluşumundaki etkisini (Erkul vd., 2019) araştıran; katılım temelli vatandaşlık tipi olan aktif vatandaşlık ile kentlilik bilinci arasındaki ilişkiyi analiz eden (Altun & Mazman, 2020); kentte yaşayan bireylerin yerel katılım ve kentsel hakları kullanmaları açısından kentsel aidiyet duygularını ve farkındalık düzeylerini Batman kenti örneğinde inceleyen (Bimay, 2021) çalışmalar bulunmaktadır.

Kentlilik bilinci, “kentleşme akımı ile ortaya çıkan toplumsal değişimin, insanların gerek davranış ve ilişkilerine gerekse tutum ve değer yargılarına sirayet etmesi, söz konusu alanlarda maddi ve manevi değişiklikler meydana getirmesi” (Keleş 2021, s. 70); kentte yaşayan insanların yaşadıkları yeri fark etmeleri; algılamaları; kendilerini o yere ait hissetmeleri; kenti sahiplenme ve sorumluluk duygusuyla yakından ilişkili olan ve aktif katılımı gerekli kılan bir kavramdır (Dirlik Ünver, 2022, s. 154).

Kentlilik bilincinin oluşumunda/gelişiminde üç aşamadan söz etmek mümkündür. Birinci aşama kentin farkında olmaktır. Kentte yaşayan insanların yaşadıkları yerin; sosyal, kültürel, tarihi ve doğal değerlerinin farkında olmaları; geçmiş, geçirdiği değişimleri ve dönüşümleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu farkındalığın oluşabilmesi için kentte yaşayan insanların kendilerini kentleriyle özdeşleştirmesi önemlidir. İkinci aşama, kent değerlerinin sürdürülebilirliğine; kentin ekonomik, sosyal, fiziksel, kültürel değişimine ve gelişimine katkı sağlamaktır. Üçüncü aşama, kente karşı aidiyet hissinin oluşmasıdır. Kente karşı aidiyet, kentlinin yaşadığı yeri evi gibi görmesidir. Aidiyet duygusu yüksek olan kentli, kente ve kentin tüm değerlerine karşı sorumluluk hisseder; kenti sahiplenir ve korur (KENTGES, 2009, s. 25).

Kentlilik bilinci, kentte yaşayan insanın yaşadığı yerin farkında olması; kendisini o kente ait hissetmesi, katılım, kente ve değerlerine sahip çıkması, kenti korumaya özen göstermesi şeklinde özetlenebilir. Bütün bunlar kente dair; farkındalık, algı, aidiyet, sahiplenme ve sorumluluk (Beyazlı, 2005; Scannel & Gifford 2010; Mutlu & Özaydın, 2011; Keskin vd., 2015; Casakin vd., 2021) olarak isimlendirildiğinde kavramın bileşenlerine ulaşılmaktadır.

Farkındalık; insanların çevresinde gerçekleşen olaylardan haberdar olmasıdır. Kentsel farkındalık ise bir kentin sunduğu imkânları, kentte meydana gelen değişiklikleri anlayabilme; görebilme, kentin geçmişi, kültürü ve

bugünü hakkında bilgi sahibi olma, yerel yönetimlerin sunduğu hizmetleri takip etme, değerlendirme, kentsel kurumlara katılım gösterme gibi unsurlardan oluşur. Ayrıca farkındalık, kentte yaşayan bireyin kentin kuralları olan bir yer olduğunun farkına varması, bu kuralların getirdiği hak ve sorumlulukları öğrenmesi ve kent yaşamı içinde ona uygun hareket etmesiyle ilgilidir. Yaşadığı yerin farkına varan bireyin kenti algılaması farklılaşır (Dirlik Ünver, 2022, ss. 51-52).

Algı, bireysel, kültürel, psikolojik pek çok değişkene bağlıdır. Bireyin etnik kökeni, kişiliği ve o anda içinde bulunduğu ruh hali, algıyı etkilemektedir. Dolayısıyla algı öznedir (Göregenli, 2005, s. 22). Algı gibi öznel olan kent algısının oluşumu bireylerin küçük yaşlarında başlayan ve yaşadıkları yerde vakit geçirdikleri mekânlarla; oyun oynadıkları sokaklar, gittikleri okullar, yaşadıkları evler; kurdukları ilişkilerle (Keçeli & Sarıusta, 2013, ss. 330-331) ilgilidir. Bireylerin yaşadıkları kentlere dair yargılarının gerisinde, kentte yaşadıkları tecrübeler, olumlu-olumsuz anılar yatmaktadır. Tüm bunların hafıza içinde yeniden şekillenmesinde ise öznellikler etkilidir (Tekeli, 2016, ss. 45-46). Kentlerin olumlu algısı, aidiyet hissinin oluşmasını kuvvetlendirir.

Aidiyet; aitlik hissinin oluşmasıdır. Aitlik hissi bir insana, aileye, bir takıma, okula, topluma, bir partiye ya da bir yere, mekâna, kente karşı oluşabilir. Kentsel aidiyetin gerisinde, hem yaşanan yerdeki insanlarla kurulan ilişkiler ve anılar hem de kentin kendine has özellikleriyle kurulan etkileşim, bağ etkilidir. Aidiyet hissi, bireylerin yaşadıkları yeri evi olarak görmelerini ve o yeri sahiplenme duygusu taşımalarını ifade eder (Parlak, 2011, s. 454).

Sahiplenme; kentte yaşayan insanların kent sorunlarına duyarlılığını; kentin sürdürülebilirliğine katkıda bulunmasını (Bayhan, 2022, s. 46); sorumluluk ise bireylerin yaşadığı kenti korumayı, kentin tarihini, doğal kimliğini, hafızasını korumayı ifade etmektedir. Sahiplenme ve sorumluluk sahibi kentlilerin varlığı, kentlerin korunması, sürdürülebilirliği ve kentsel kararlara aktif katılım açısından çok önemlidir (Dirlik Ünver, 2022, s. 55).

3. Kentlilik Bilinci ve Katılım

Katılım, kentlilik bilincinin önemli unsurlarındandır. Kentlilik bilincini geliştirmenin ön koşullarından birisi, insanın kendini yaşadığı kentle özdeşleştirilmesi; kendini yaşadığı yere ait hissetmesi iken ikincisi kentle ilgili kararların alınması, hazırlanması ve uygulanması süreçlerine kentlinin katılımı, aktif söz sahibi olabilmesidir (Keleş, 2005, s. 11). Katılımın gerçekleşebilmesi için kentlinin kamusal alanları kullanabilmesi, kentin içinde olması gerekir. Kentli, kamusal alanları kullandıkça, kenti tanıdıkça, kentle bağ kurar. Kentle kurulan bağ ve kente aidiyet katılımı kolaylaştırmakta; sosyal, sivil ve siyasi yaşamla ilgili olan kentsel katılımın gerçekleşmesi ise sorumluluk duygusunun oluşmasında ve kentlilik bilincinin yükselmesinde etkili olmaktadır (Altun & Mazman, 2020, s. 238). Kente ilişkin çalışmaların bireysel düzlemde denetlenmesi (Vatandaş, 2008, s. 243) için katılıma imkân sağlayacak mekanizmaların yerel yönetimler tarafından oluşturulması gerekmektedir (Birol, 2008, s. 28).

Kente ilişkin yerel katılım anlayışı, 20. yüzyıl sonu - 21. yüzyıl başlarında, küreselleşme ve yerelleşmenin etkisiyle toplumsal anlamda yaşanan değişim ve dönüşümlere bağlı olarak uluslararası aktörlerin; Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği başta olmak üzere; kentleri önemsemesiyle ortaya çıkmıştır. 1976 yılında Kanada'da yapılan; insan yerleşmeleri ile çevre ilişkisini ele alan; HABİTAT I, 1996 yılında İstanbul'da yapılan; sürdürülebilir insan yerleşmelerinin önemini vurgulayan; HABİTAT II; Avrupa Konseyi tarafından kentlerde özerk yönetimlerin oluşturulmasına yönelik 1985 yılında yürürlüğe giren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı; kentli haklarının oluşturulmasında Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından 1992 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı I ve 2008 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı II; 1992 yılında Rio'da yapılan konferansta yayımlanan sonuç bildirgeleriyle; Yerel Gündem 21 ve Yeryüzü Şartı; kent, bir bütün olarak ele alınmış (Kaypak vd., 2018, s. 186); Avrupa Kentsel Şartı I'ın 12. Maddesinde "çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu, kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması" ifadeleriyle katılıma¹ (<https://rm.coe.int/168071923d>, 11.04.2023) yer verilmektedir.

Türkiye'de özellikle 1980'lerden itibaren küreselleşme ve yerelleşmenin de etkisiyle katılım mekanizmalarının yerelde önem kazandığı ifade edilebilir (Bimay, 2021, ss. 92-93). Bu anlamda 03.07.2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda yer alan; stratejik planlama zorunluluğu, belediye hizmetlerine gönüllü katılım, ihtisas

¹ 1. Yerel politik yaşama halkın katılımının sağlanması için; halkın temsilcilerini özgür ve demokratik olarak seçebilme hakkı, 2. Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereği, 3. Toplum geleceğini etkileyecek her tür önemli projede halka danışma gereği, 4. Kent yönetimi ve planlamasının; kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılması, 5. Yerel politik kararların; uzmanlardan oluşacak ekiplerce yönlendirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılması, 6. Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyeti, 7. Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanması (<https://rm.coe.int/168071923d>, 11.04.2023).

komisyonlarına katılımı ilgili düzenlemeler, meclis gündemi ve karar özetlerinin halka duyurulmasının zorunlu olması ve belediye meclisi toplantılarının halka açık olarak gerçekleştirilmesi, katılım mekanizmaları olarak belirtilebilir.

Ayrıca 5393 sayılı Belediye Kanunu, katılım konusunda birtakım düzenlemeler içermekte olup bu düzenlemeleri kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür:

Gönüllü katılımı ilgili olan 9. Maddeye göre; “Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir. Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur. Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.” Bu madde, dezavantajlı ve düşük gelirli grupların mahalle kurulları aracılığıyla katılım göstermelerine imkân sağlamıştır.

Hemşehri Hukuku başlığını taşıyan 13. Maddeye göre; “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.” Katılımla ilgili bir diğer madde 76. maddedir. Buna göre: “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır”. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile getirilen bu düzenlemeler yerel katılımı sağlayıcı nitelikte olsa da katılım kültürünün yerleşmesi, katılım olanaklarının artırılması ile mümkündür. Katılım olanaklarının artırılması için yerel yönetimlerin, kentlilerle birlikte yönetileceği; katılımcı, paylaşımcı, açık ve denetlenebilir bir yönetim yapısına dönüştürülmesi ve buna uygun örgütlenebilmesi son derece önemlidir. Çünkü katılım, kentte yaşayanların kentin örgütlü dokusu içinde yer almasıyla; kentin dokusu içinde yer almanın en iyi göstergesi ise kentin yapısını meydana getiren tüm kurumların oluşturduğu gruplara katılmakla mümkündür (Güçlü, 2002, ss. 83-84).

Kent kurumlarına katılım, kentli olmanın ve kentlilik bilincinin gerekliliği olarak görülmektedir. Bireylerin kent konseyleri, sivil toplum kuruluşları, sanat ve kültür merkezleri gibi kurumlarla kurduğu ilişkilerle kenti anlamaları, fark etmeleri, kent kültürünü ve böylece kentlilik bilincini kazanmaları beklenmektedir (Acungil, 2012, ss. 40-42). Kentlilik bilinci yüksek bireylerin varlığı aktif katılımın gerçekleşmesinde; yerel yönetimlerin demokratik niteliğini kuvvetlendirici en önemli unsurlardan biri olan katılım ise insanların yaşadıkları kentlere sahip çıkması ve kentlerin korunmasında, sürdürülebilirliğinde; kentlilik bilincinin oluşumunda/gelişiminde önemli katkı sağlamaktadır.

4. Denizli’de Katılımın Kentlilik Bilincine Etkisi

Katılımın kentlilik bilincine olan etkileri orta ölçekli bir sanayi kenti olan Denizli ili özelinde bir saha çalışmasıyla test edilmiştir. Bu bölümde önce araştırma yöntemi tanıtılmakta sonra bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Saha Araştırmasının Yöntemi

Çalışma; Denizli İli Pamukkale ve Merkezefendi İlçeleri sınırlarında nicel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Kullanılan veri toplama aracı, anket tekniği; örneklem seçimi yöntemi, rastgele örneklemenin alt tiplerinden olan küme tipi rastgele örnekleme yöntemidir. Araştırma verilerinin toplanabilmesi için araştırmanın etik açıdan uygunluğuna yönelik Pamukkale Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı’na yapılan başvuru 05.11.2021 tarihinde değerlendirilmiş ve onaylanmıştır (Sayı: 93803232-622.02-125996). İlgili resmi yazı ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek, çalışmaya paralel olarak geliştirilen kentlilik bilinci ölçeğidir.²

Araştırmanın yapıldığı tarihte Denizli’nin toplam nüfusu 1.051.056’dır. Toplam nüfusun %33,32’si (347.621) Pamukkale ilçesinde, %31,34’ü (329.451) Merkezefendi ilçesinde yaşamaktadır. Nüfusun %64,66’sı (677.072) merkez ilçelerde yaşarken, %35,34’i çevre ilçelerde yaşamaktadır (TUİK, 2023). Araştırmanın evrenini,

² Ölçek geliştirme çalışmasına Denizli’de ikamet eden 412 kişi katılmıştır. Çalışma kapsamında, literatüre dayandırılarak oluşturulan ifade havuzu neticesinde 20 ifadeli ölçeğe ulaşılmış; bu ölçekle yapılan çalışmalarda Açıklayıcı ve Doğrulamalı Faktör analizleri uygulanmıştır. Kentlilik Bilinci Ölçeği’nin beş alt boyutlu (aidiyet, algı, farkındalık, sahiplenme, sorumluluk) bir faktöryel yapıya sahip olduğu; genel Cronbach Alpha katsayısı 0,79; alt ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri 0,52 ile 0,68 arasında bulunmuştur. Analizler, Kentlilik Bilinci Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabilirliğini göstermektedir.

Denizli'nin Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerine bağlı mahallelerde en az bir yıldır ikamet eden ve yaşı 18'in üzerinde olan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın ana kütlesi Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinin toplam nüfusu olan 677.072'dir. Anket soru formunu cevaplandırarak kişi sayısı Basit Rastgele Örnekleme Yöntemiyle belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğünü hesaplamak için kullanılan eşitlik (Çıngı, 1990, ss. 56-75) aşağıda verilmektedir:

$$n = \frac{\frac{t^2 P Q}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 P Q}{d^2} - 1 \right)}$$

Bu formülde; (n) örneklem büyüklüğünü, (t) t istatistiğinin tablo değerini (1,96), P ve Q oranları en büyük örneklem genişliğini (en büyük örneklem genişliğini verdiği için her ikisi de 0.50 olarak alınmaktadır), (N) evrenin büyüklüğünü ve (d) hata payını (bu çalışma için 0.03 alınmıştır) göstermektedir. Formüle göre hesaplama yapıldığında istatistiksel yorum için gerekli örneklem büyüklüğü 1065'tir. Olası aksaklıklar da dikkate alınarak saha araştırması, gönüllü 1100 katılımcı ile 06.11.2021 - 15.02.2022 tarihleri arasında yüz yüze gerçekleştirilmiş; 1072 anket değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin analizinde; bağımsız grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi; farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testi kullanılmıştır.

Araştırma soruları;

1. Bireylerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?
2. Bireylerin yaşadıkları kente ait hemşehri derneğine üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Bireylerin mesleki nitelikte bir kuruluşa üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Bireylerin sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Bireylerin kente karşı sorumluluk alması ya da almaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Bireylerin kentteki problemlerin çözümüne katılımı ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Bu sorular çerçevesinde oluşturulan kentsel mekânda bireylerin katılım davranışları ile kentlilik bilinci arasında anlamlı farklılık vardır hipotezinin geçerliliği, yapılan literatür taraması, anket çalışmasıyla elde edilen bulgularla test edilmiştir.

4.2. Denizli Kenti

Antik Çağ'dan günümüze bir tekstil merkezi olan Denizli (Varol & Eceral, 2013, s. 183), yarattığı istihdam ve katma değer ile ekonomik açıdan çekici kentlerden birisidir. 1970'li yıllara dek net göç hızı negatif olsa da (Gökburun, 2019, s. 568); 1980'lerden sonra sanayileşmedeki ve ihracattaki başarısı ile kent ekonomik gelişim ve kalkınma açısından adından söz ettirmektedir. Ekonomik gelişmeye paralel olarak kent, bu süreçte çevre il ve ilçeler başta olmak üzere, Doğu Bölgesi illerinden de göç almaktadır. Sanayiye işgücü arzı oluşturan göçle gelen kitle genelde kent merkezinde yerleşmiştir. Denizli'nin nüfusu (TUİK, 2023) 1.056.332'dir ve bunun 14.822'sini yabancı uyruklular oluşturmaktadır. 2022 verilerine göre Denizli nüfusu içinde doğum yerine göre Denizlili 778.784 kişi iken Afyonkarahisarlı 36.949, Aydınlı 18.106, Burdurlu 15.071, Uşaklı 11.900, İzmirli 12.307, Erzurumlu 6.656, Muşlu 6.095 kişidir. 2021-2022 için kentin yıllık nüfus artış hızı ağırlıklı merkez ilçeler (Merkezefendi İlçesi %22 artış) lehine %5'tir. Denizli, 1990 sonrasında sanayi ve hizmet sektörlerinin etkisiyle ekonomik anlamda gelişimini sürdürmektedir.

Denizli özelinde, vatandaşın kentsel mekânda katılım mekanizmalarını; yerel yönetimler, kent konseyi, hemşehri dernekleri, mesleki nitelikli dernekler, sosyo kültürel nitelikli dernekler, Denizli kenti için kurulmuş sosyal medya hesapları; bu katılım mekanizmalarını düzenleyen kurumları, merkezi hükümet, yerel yönetimler, STK'lar, sosyal medya ve bireyin kendisi olarak sıralamak mümkündür. Farklı mekanizmalarla kentlinin katılımına imkân sağlayan ve 2000'li yıllardan itibaren küreselleşmenin de etkisiyle pek çok alanda gelişimini sürdüren kent, büyümeye ve değişmeye devam etmektedir.

4.3. Bulgular

Denizli'nin farklı semtlerinde gerçekleştirilen saha araştırmasında, ankete katılan bireylerin demografik özellikleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Örneklemin Demografik Faktörlere Göre Dağılımı

		N	Yüzdelik
Cinsiyet	Erkek	441	41,1
	Kadın	631	58,9
	Toplam	1072	100
Yaş	18-23	206	19,2
	24-34	276	26,2
	35-49	432	40,3
	50 yaş ve üzeri	139	13,0
	Toplam	1072	100
Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	1	0,1
	İlkokul terk	2	0,2
	İlkokul	160	14,9
	Ortaokul	110	10,3
	Lise	347	32,4
	Önlisans	68	6,3
	Lisans	338	31,5
	Lisansüstü	44	3,2
	Toplam	1072	100
Denizli'ye Gelen Yer	Denizli	342	31,9
	Köy/kasaba	313	29,2
	Büyük il merkezi	163	15,2
	Büyük ilçe merkezi	77	7,2
	Küçük il merkezi	59	5,5
	Küçük ilçe merkezi	117	10,9
	Toplam	1072	100
	Kentte Kalma Süresi	4 yıl altı	579
4-9 yıl		244	22,8
10-50 yıl		182	17,0
51 yıl ve üzeri		57	5,3
Belirtilmemiş		10	0,9
Toplam		1072	100

Araştırmaya katılanların %58,9'u kadın (n=631), %41,1'i erkektir (n=441). 18 yaş ve üstü bireylerin dâhil edildiği araştırmada, katılımcıların yaşları dört ayrı kategoride gruplanmıştır. Katılımcılar arasında en yüksek oran, %40,3 ile 35-49 yaş (n=432), en düşük oran %13 ile 50 yaş ve üzeri (n=139) bireyleridir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımlarında sekiz farklı düzey dikkate alınmıştır. Bu düzeylerden herhangi bir okula gitmemiş ve ilkokul terk olanların oranı oldukça düşüktür. Katılımcılar arasında en yüksek oranı %32,4 ile lise mezunları (n=347), ikinci düzeyde en yüksek oranı ise %31,5 ile lisans mezunları (n=338) temsil etmektedir. Denizli kent merkezinde yaşayanların önemli bir kısmı (%68,1), Denizli'ye başka bir yerleşim yerinden göç etmiş, %31,9 (n=342)'u Denizli doğumlu olduğunu ifade etmiştir. Köyler ve kasabalardan Denizli'ye gelenlerin oranı %29,2 (n=313)'dir. Bu oran Denizli'ye göçün ağırlıklı olarak kırdan gerçekleştiğini göstermektedir. Katılımcıların %54'ünün (n=579) 4 yıldan daha kısa süre, %5,3'ünün (n=57) ise 51 yıl ve üzeri süre Denizli'de ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Örneklemin STK'lara Katılımına Dair Dağılımı

Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Misiniz?	N	Yüzdeler
Evet	256	23,9
Hayır	816	76,1
Toplam	1072	100
Bulduğunuz Kente Ait Herhangi Bir Hemşehri Derneğine Üye Misiniz?		
Evet	21	2
Hayır	1051	98
Toplam	1072	100
Geldiğiniz Kente Ait Herhangi Bir Hemşehri Derneğine Üye Misiniz?		
Evet	10	0,9
Hayır	1062	91,1
Toplam	1072	100
Mesleki Nitelikli Bir Derneğe Üye Misiniz?		
Evet	86	8
Hayır	986	92
Toplam	1072	100
Sosyo-Kültürel Nitelikli Bir Derneğe Üye Misiniz?		
Evet	65	6,1
Hayır	1007	93,9
Toplam	1072	100

Ankete katılanların %76,1'i herhangi bir STK'ya; %98'i herhangi bir hemşehri derneğine; %91'i de Denizli'ye geldikleri kente dair herhangi bir hemşehri derneğine üye olmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların mesleki (%92) veya sosyo kültürel nitelikli (%93,9) derneklere üyelikleri konusunda da olumsuz cevap alınmıştır. Genel olarak bakıldığında örneklem grubunun STK çalışmalarına katılım konusunda çok zayıf olduğu belirtilebilir. Bulgular; Antalya (Güçlü, 2002), Samsun (Mutlu & Özaydın, 2011) ve Tokat (Acungil, 2012) kentlerinde yapılan çalışmalarla örtüşmektedir.

Tablo 3. Örneklemin Kentsel Problem Algıları, Çözümüne Katkı ve Katılım Dağılımı

Problemin Çözümüne Katkı	N	Yüzdeler
Problemin çözümüne aktif olarak katılıyorum	182	17
Problemin çözümü için önerilerde bulunurum	324	30,2
Problemin çözümü için sosyal medya aracılığı ile kamuoyu oluştururum	102	9,5
Problemin çözüm sürecini uzaktan takip ederim	316	29,5
Hiçbir şey yapmam	101	9,4
Belirtilmemiş	47	4,4
Toplam	1072	100
Sorumluluk		
Kentimizle ilgili kararları denetlememiz gerekir.	398	37,1
Kentimizin doğal ve tarihi güzelliklerini korumamız gerekir.	414	38,6
Yaşadığım kente dair herhangi bir sorumluluğumun olduğunu düşünmüyorum.	80	7,5
Belirtilmemiş	180	16,8
Toplam	1072	100

Araştırmaya katılanların kentsel problemlerin çözümüne yönelik katılımı sorgulandığında, sadece %17'si (n=182) aktif katılım göstereceğini ifade ederken, katılımcıların büyük çoğunluğu problemin çözümü için öneri vermek, sosyal medya üzerinden kamuoyu oluşturmak ya da uzaktan takip etme yolunu tercih edeceğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%75,7) kente karşı kendilerini sorumlu hissetmektedir. Kente karşı duydukları sorumluluk ağırlıklı olarak kentle ilgili alınan kararları denetleme, kentin doğal ve tarihi güzelliklerini koruma çerçevesinde yoğunlaşmaktadır. Düşünce ve duyguların, tutum ve davranışlara dönüşmesiyle kentlilik bilincinden söz edilebilir. Bunun için de kentlilerin problemlerin çözümü için aktif katılımında bulunmaları, çaba göstermeleri önemlidir. Bulgular Samsun (Mutlu & Özaydın, 2011) araştırmasıyla örtüşmektedir. Samsun çalışmasında, araştırmaya katılanlar kendilerini Samsun'a karşı sorumlu hissetmekte ancak aktif katılım konusunda çekimser kalmaktadır.

Tablo 4. Kentlilik Bilincinin Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olmaya Göre Farklılaşması

		N	Ort.	S.s.	T	s.d.
Aidiyet	Üyeyim	256	3,5079	,82926	,241	487,887
	Üye değilim	815	3,4930	,96018		
Algı	Üyeyim	256	3,3622	,80356	-,443	1069
	Üye değilim	815	3,3885	,83252		
Farkındalık	Üyeyim	256	3,4936	,74304	1,267	1069
	Üye değilim	815	3,4227	,79217		
Sorumluluk	Üyeyim	256	4,2176	,62201	1,325	1069
	Üye değilim	815	4,1561	,65494		
Sahiplenme	Üyeyim	256	3,3919	,76671	1,662	446,571
	Üye değilim	815	3,2972	,88190		
Kentlilik Bilinci	Üyeyim	256	3,6012	,52440	1,233	484,766
	Üye değilim	815	3,5532	,59971		

Bireylerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olması ya da olmaması ile aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Tablo 5. Kentlilik Bilincinin Yaşadıkları Kente Ait Hemşehri Derneğine Üye Olmaya Göre Farklılaşması

		N	Ort.	S.s.	T	s.d.
Aidiyet	Üyeyim	10	3,9464	1,21533	-1,537	1069
	Üye değilim	1061	3,4923	,92681		
Algı	Üyeyim	10	3,8333	,72436	-1,738	1069
	Üye değilim	1061	3,3779	,82541		
Farkındalık	Üyeyim	10	3,7368	,69624	-1,209	1069
	Üye değilim	1061	3,4369	,78147		
Sorumluluk	Üyeyim	10	4,0750	,85837	,470	1069
	Üye değilim	1061	4,1717	,64562		
Sahiplenme	Üyeyim	10	3,3000	,85635	,074	1069
	Üye değilim	1061	3,3200	,85679		
Kentlilik Bilinci	Üyeyim	10	3,7735	,73993	-1,139	1069
	Üye değilim	1061	3,5627	,58112		

*p<0,05, **p<0,01

Elde edilen bulgulara göre bireylerin yaşadıkları kente ait hemşehri derneğine üye olması ya da olmaması ile aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo 6. Kentlilik Bilincinin Mesleki Nitelikli Kuruluşa Üye Olmaya Göre Farklılaşması

		N	Ort.	S.s.	T	s.d.
Aidiyet	Üyeyim	86	3,5233	,79767	-,319	106,785
	Üye değilim	985	3,4942	,94121		
Algı	Üyeyim	86	3,2674	,80129	1,346	1069
	Üye değilim	985	3,3922	,82710		
Farkındalık	Üyeyim	86	3,6740	,67269	-2,912	1069**
	Üye değilim	985	3,4192	,78669		
Sorumluluk	Üyeyim	86	4,4880	,41286	-7,010	126,20**
	Üye değilim	985	4,1431	,65694		
Sahiplenme	Üyeyim	86	3,5296	,71869	-2,773	107,727**
	Üye değilim	985	3,3015	,86527		
Kentlilik Bilinci	Üyeyim	86	3,7168	,50272	-2,531	1069**
	Üye değilim	985	3,5514	,58754		

*p<0,05, **p<0,01

Yapılan analize göre örneklemin; *mesleki nitelikte bir kuruluşa üye olması* ile farkındalık ($T_{(1069)}=-2,91$; $p=.004$), sorumluluk ($T_{(126,2)}=-7,01$; $p=.000$), sahiplenme ($T_{(107,7)}=-2,77$; $p=.007$) ve kentlilik bilinci ($T_{(1069)}=-2,53$; $p=.005$) arasında anlamlı fark vardır. Mesleki nitelikte kuruluşa üye olan bireyler, daha yüksek düzeyde farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilincine sahiptir.

Tablo 7. Kentlilik Bilincinin Sosyo-Kültürel Nitelikli Bir Derneğe Üye Olmaya Göre Farklılaşması

		N	Ort.	S.s.	T	s.d.
Aidiyet	Üyeyim	65	3,5108	,85534	-,128	1006
	Üye değilim	1006	3,4956	,93523		
Algı	Üyeyim	65	3,3385	,85084	,441	1006
	Üye değilim	1006	3,3850	,82408		
Farkındalık	Üyeyim	65	3,7165	,70314	-2,96	1006**
	Üye değilim	1006	3,4218	,78267		
Sorumluluk	Üyeyim	65	4,3980	,49818	-3,713	78,95**
	Üye değilim	1006	4,1561	,65343		
Sahiplenme	Üyeyim	65	3,4424	,75600	-1,191	1006
	Üye değilim	1006	3,3119	,86221		
Kentlilik Bilinci	Üyeyim	65	3,7001	,51677	-1,93	1006
	Üye değilim	1006	3,5559	,58587		

* $p<0.05$, ** $p<0.0$

Yapılan analizlere göre örneklemin *sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olması* ile farkındalık ($T_{(1006)}=-2,96$; $p=.003$) ve sorumluluk ($T_{(78,9)}=-3,71$; $p=.000$) arasında anlamlı fark vardır. Sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olan kişiler daha yüksek farkındalık ve sorumluluğa sahiptir. Mesleki ve sosyo kültürel nitelikli dernekler, kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlayan, sorunlarına çözüm bulmaya çalışan sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu derneklere üye olanlar, yaşadıkları kentle ilgili gelişmeleri yakından takip etme imkânına sahip oldukları için kentsel farkındalıkları ve kenti sahiplenme duyguları da yüksek olan bireylerdir.

Tablo 8. Kentlilik Bilincinin Kente Karşı Sorumluluğuna Göre Farklılaşması

		KT	SD	OK	F	Post hoc
Aidiyet	Gruplarası	39,088	2	19,544	22,625**	
	Grup içi	767,940	889	,864		2>1>3
	Toplam	807,028	891			
Algı	Gruplarası	15,348	2	7,674	11,338**	
	Grup içi	601,705	889	,677		2>1>3
	Toplam	617,053	891			
Farkındalık	Gruplarası	15,127	2	7,564	12,872**	
	Grup içi	522,378	889	,588		1>2>3
	Toplam	537,506	891			
Sorumluluk	Gruplarası	27,415	2	13,708	35,265**	
	Grup içi	345,562	889	,389		1>2>3
	Toplam	372,977	891			
Sahiplenme	Gruplarası	41,185	2	20,592	29,349**	
	Grup içi	623,766	889	,702		1>2>3
	Toplam	664,951	891			
Kentlilik Bilinci	Gruplarası	24,495	2	12,247	38,628**	
	Grup içi	281,866	889	,317		1>2>3
	Toplam	306,361	891			

* $p<0.05$, ** $p<0.01$, 1: Kentimiz ile ilgili alınan kararları denetlememiz gerekir, 2: Kentimizin tarihi ve doğal güzelliklerini korumamız gerekir, 3: Yaşadığım kente karşı bir sorumluluğum olduğunu düşünmüyorum

Yapılan analize göre; *kente karşı sorumluluk* ile aidiyet ($F_{(2,889)}=22$; $p=.000$), algı ($F_{(2,889)}=7,67$; $p=.000$), farkındalık ($F_{(2,889)}=7,56$; $p=.000$), sorumluluk ($F_{(2,889)}=13,7$; $p=.000$), sahiplenme ($F_{(2,889)}=20$; $p=.000$) ve kentlilik bilinci ($F_{(2,889)}=12,2$; $p=.000$) arasında anlamlı fark vardır. *Kentimizin tarihi ve doğal güzelliklerini korumamız gerekir* sorumluluğuna en fazla sahip olan bireylerde aidiyet ve algı, *kentimiz ile ilgili alınan kararları denetlememiz gerekir* sorumluluğuna en fazla sahip olan bireylerde farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci yüksek düzeyde görülmüştür. *Yaşadığım kente karşı bir sorumluluğum olduğunu düşünmüyorum* cevabını veren bireylerde tüm alt boyutlar en düşük düzeydedir.

Tablo 9. Kentlilik Bilincinin Kentteki Problemin Çözümüne Katılıma Göre Farklılaşması

		KT	SD	OK	F	Post hoc
Aidiyet	Gruplararası	20,769	4	5,192	6,048**	
	Grup içi	875,631	1020	,858		1>2>3>4>5
	Toplam	896,400	1024			
Algı	Gruplararası	11,326	4	2,831	4,171**	
	Grup içi	692,428	1020	,679		3>2>1>4>5
	Toplam	703,754	1024			
Farkındalık	Gruplararası	17,218	4	4,304	7,219**	
	Grup içi	608,204	1020	,596		1>2>3>4>5
	Toplam	625,422	1024			
Sorumluluk	Gruplararası	24,367	4	6,092	15,435**	
	Grup içi	402,570	1020	,395		1>2>3>4>5
	Toplam	426,937	1024			
Sahiplenme	Gruplararası	76,806	4	19,201	28,791**	
	Grup içi	680,258	1020	,667		1>2>3>4>5
	Toplam	757,063	1024			
Kentlilik Bilinci	Gruplararası	25,430	4	6,358	20,143**	
	Grup içi	321,928	1020	,316		1>2>3>4>5
	Toplam	347,358	1024			

*p<0.05, **p<0.01, 1: Problemin çözümüne aktif olarak katılımım 2: Problemin çözümü için önerilerde bulunurum 3: Problemin çözümü için sosyal medya aracılığı ile kamuoyu oluştururum 4: Problemin çözüm sürecini uzaktan takip ederim 5: Hiçbir şey yapmam

Yapılan analize göre; bireylerin *kentteki problemlerin çözümüne katılım* ile aidiyet ($F_{(4,1020)}=6,04$; $p=,000$), algı ($F_{(4,1020)}=4,17$; $p=,002$), farkındalık ($F_{(4,1020)}=7,21$; $p=,000$), sorumluluk ($F_{(4,1020)}=15,43$; $p=,000$), sahiplenme ($F_{(4,1020)}=28,79$; $p=,000$) ve kentlilik bilinci ($F_{(4,1020)}=20,1$; $p=,000$) arasında anlamlı fark vardır. Problemin çözümüne aktif olarak katılacağını ifade eden bireyler, aidiyet, farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci yüksek olan bireylerdir. Problemin çözümü için sosyal medya aracılığı ile kamuoyu oluşturacağını ifade eden bireyler, kent algısı en yüksek bireylerdir. Bununla birlikte, kentteki problemlerin çözümüne yönelik hiçbir şey yapmayacağını ifade eden bireyler, tüm alt boyutlarda en düşük oranda temsil edilmişlerdir.

Denizli özelinde kentsel mekânda katılımın kentlilik bilincine etkisini araştıran çalışmanın soruları çerçevesinde elde edilen bulgular aşağıda sıralanmıştır;

1. Bireylerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Denizli özelinde yapılan araştırmaya göre; bireylerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

2. Bireylerin yaşadıkları kente ait hemşehri derneğine üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Elde edilen bulgulara göre; bireylerin yaşadıkları kente ait hemşehri derneğine üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

3. Bireylerin mesleki nitelikte bir kuruluşa üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Elde edilen bulgulara göre; bireylerin mesleki nitelikte bir kuruluşa üye olması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark vardır. Mesleki nitelikte kuruluşa üye olan bireylerin kentlilik bilinci yüksektir.

4. Bireylerin sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Elde edilen bulgulara göre; bireylerin sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olması ya da olmaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

5. Bireylerin kente karşı sorumluluk alması ya da almaması ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Elde edilen bulgulara göre; kente karşı sorumluluk ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark vardır. Kentiyle ilgili kararların denetlenmesi gerektiğini düşünen bireylerin kentlilik bilinci yüksek; yaşadığı kente karşı bir sorumluluğu olduğunu düşünmeyen bireylerin kentlilik bilinci düşüktür.

6. Bireylerin kentteki problemlerin çözümüne katılımı ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark var mıdır?

Elde edilen bulgulara göre; bireylerin kentteki problemlerin çözümüne katılımı ile kentlilik bilinci arasında anlamlı fark vardır. Problemin çözümüne aktif olarak katılacağını ifade eden bireylerin kentlilik bilinci yüksek;

kentteki problemlerin çözümüne yönelik hiçbir şey yapmayacağını ifade eden bireylerin kentlilik bilinci düşüktür.

Bulgular; Samsun Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan 18 yaşından büyük 420 kişiyle gerçekleştirilen Samsun (Mutlu & Özaydın, 2011); katılım kültürünün gelişiminde kent konseylerinin rolünü araştıran Karaman (Usta & Bilgiç, 2016); Etimesgut'ta yaşayan gençlerin kentlilik bilinci ve gelecek planlamasında Etimesgut'un yerini araştıran (Yaylı & Kaya, 2018); kentleşme sürecinde sosyo-ekonomik faktörler ile kentlilik bilinci arasındaki ilişkiyi inceleyen Diyarbakır (Bayhan, 2022) araştırmalarıyla örtüşmektedir.

Sonuç

Yaşadığımız kentler eğitim, sağlık, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda çokça hizmet sunan yerleşim yerleridir. Kentte yaşayan insanların, bu hizmetlerden daha sağlıklı faydalanabilmesi için hizmet sağlayan kurumlar kadar kendisinin de çaba sarf etmesi gerekmektedir. Kentsel hizmetlerden memnuniyet ve kentle ilgili olumlu duygular, yaşadığı kenti sahiplenme, kentle özdeşleşme için bireyin kentsel alandaki katılım davranışı ve aidiyet duygusu önemlidir. Kentli, kentte yaşayan, kent üzerinde hak ve sorumluluğu olan kişi olarak tanımlanmaktadır. Her kentli kaliteli yaşamı hak eder. Ancak günümüzde her kentlinin hak ettiği yaşamı sürdürdüğünü iddia edemeyiz. Ekonomik ve sosyal yaşamdaki eşitsizlikler sonucu bireyler kentle bağ kurmak, kenti algılamak, kent adına düşünmek yerine kendi özel alanlarında yaşamı tercih edebilir. Oysaki kentlinin de kente olan sorumlulukları vardır. Kentte yaşamın gerektirdiği davranışlara, kurallara uyması, hak ve sorumluluklarının farkında olması, diğer kentlilere saygı duyması, kentsel yaşama dair kararlara katılım göstermesi/aktif yer alması, vb. sorumluluklar yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlanan kentlilik bilincini oluşturur.

Çalışmada, günlük hayatta katılım davranışlarının kentlilik bilinci düzeyine etkisi Denizli özelinde incelenmiştir. Katılımcıların; kentle ilgili duyguları, kentle özdeşleşmeleri, sivil toplum kuruluşlarına, hemşehri derneklerine, mesleki nitelikli kuruluşlara, vb. yerlere üyelikleri; kent problemlerinin çözümüne bakış açıları ve katkıları çerçevesinde katılım düzeylerinin kentlilik bilinci düzeyine etkisi irdelenmiştir. Kentlinin katılım davranışına odaklanılan bu çalışmada Denizli'nin farklı semtlerinde 18 yaş üstü 1072 kişiyle gerçekleştirilen geniş çaplı bir saha çalışması ışığında kentlilik bilinci ve katılım ilişkisi için ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmaktadır:

- i) Bireylerin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olması ya da olmaması; yaşadıkları kente ait hemşehri derneğine üye olması ya da olmaması ile aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci arasında anlamlı fark bulunamamıştır.
- ii) Bireylerin mesleki nitelikte bir kuruluşa üye olması ile farkındalık, sorumluluk, sahiplenme, kentlilik bilinci arasında anlamlı farka ulaşılmıştır.
- iii) Bireylerin sosyo-kültürel nitelikli bir derneğe üye olması ile farkındalık ve sorumluluk arasında anlamlı fark vardır.
- iv) Bireylerin kente karşı sorumluluk alması ile aidiyet, algı, farkındalık, sorumluluk, sahiplenme ve kentlilik bilinci arasında anlamlı farka ulaşılmıştır. Sonuçta, katılım ile kentlilik bilinci ve bileşenleri arasında anlamlı fark olduğunu içeren hipotez desteklenmiştir.

Kişinin kenti, kendi dışında işleyen bir sistem olarak görmesi yerine, kendi potansiyelinin farkına varıp kente karşı sorumluluğunu üstlenmesi, yeri gelince karar mekanizmalarına, STK'lara katılım göstermesi, edilgen tavrından uzaklaşması, yaşamayı hak ettiği kente ulaşması adına elzemdir. Kentsel alanda alınan kararların, uygulanan politikaların birincil muhatabı olan kentin asıl sahibi kentlilerin, günlük yaşamlarında kentlerini sahiplenmeleri, kente dair algı ve farkındalıklarının yüksek olması gerekmektedir. Kentte daha mutlu ve huzurlu bir yaşama ulaşmak için kentlilik bilinci yüksek olan bireylerin sivil katılımı önemlidir. Kentlilik bilinci ve sivil katılımın arttırılması adına aşağıda sıralanan önerilerin hayata geçirilmesi tavsiye edilebilir:

- Merkezi hükümetin, demokratik bir toplum yaratabilmek için halkı katılım sürecine dâhil etmesi; toplumsal destek ve bağlılık sağlamanın yanında vatandaşın beklediği kamu politikalarının daha sağlıklı oluşmasına da kolaylık sağlar.
- Yerel yönetimlerin daha kapsayıcı ve uyumlu topluluklar oluşturmak, vatandaş katılımını arttırmak için; vatandaş anlaması, katılımı kolaylaştırıcı pratikler geliştirmesi, yerel yönetime dâhil etmesi gerekmektedir.
- Bireylerarası eşitlik ve kamu yararı ilkeleri ile öne çıkan STK'ların daha geniş taban oluşturması ve yaygın etkilerini arttırmak adına bireylerin katılımını sağlayacak/kolaylaştıracak bilgilendirmeler yapması, ulaşılabilir olması önemlidir.

- Halkın katılım gösterebilmesi için katılımın önemine inanması, sonuçlarının kendi dâhil tüm toplum için faydalı olabileceğini takdir etmesi gerekir. Toplum nezdinde katılım kültürünün benimsenmesi, kentsel problemlerin sahiplenilmesi, katılıma dair bilgiye önceden erişebilmesi gereklidir.

- Ülke çapında kentlilik bilincini sağlamak için her kentin kendi dinamikleri ve hassasiyetleri çerçevesinde kamu politikaları geliştirmek için farklı illerde, farklı akademik disiplinler tarafından, sahaya dayalı verilerle desteklenerek konunun farklı açılardan (demografik faktörler, sosyo-psikolojik ve kültürel faktörler, fiziksel faktörler, vb.) çalışılması önemlidir. Sonuç olarak, kentlilerin kente aidiyeti, kenti sahiplenmesi ve çözüm süreçlerinde iyi niyet, güven ve iş birliğine dayalı aktif katılımı ile yer almasıyla daha yaşanabilir kentler oluşturmak mümkündür.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:	Yazarlar, araştırmaya katkı oranlarının eşit olduğunu beyan etmişlerdir.
Destek ve Teşekkür Beyanı:	Yazarlar, teşekkür beyanında bulunmamışlardır.
Çatışma Beyanı:	Yazarlar, kendileri ve üçüncü taraflar açısından herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmişlerdir.
Etik Kurul Raporu Gerekliliği Beyanı:	Yazarlar, çalışma için Pamukkale Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 05/11/2021 tarihli ve 93803232-622.02-125996 sayılı numaralı Etik Kurul Raporu alındığını beyan etmiştir.
Sorumlu Editörler:	Prof. Dr. Hüseyin Özgür, Anadolu Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Yılmaz, Samsun Üniversitesi Arş. Gör. Atahan Demirkol, Afyon Kocatepe Üniversitesi

Kaynakça / References

- Acungil, Y. (2012). *Kentleşme sürecinde Tokat'ta kentlilik bilinci*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Altun, A., & Mazman, İ. (2020). Sosyal, siyasi ve sivil katılımın gelişiminde kentlilik bilincinin rolü. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)*, 6(2), 232-248.
- Bayhan, M. (2022). Kentleşme sürecinde sosyo-ekonomik faktörler ile kentlilik bilinci arasındaki ilişki: Diyarbakır örneği. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5(1), 39-69.
- Beyazlı, D. (2005). *Kent planlamada birey, kent, kentlilik ve kentlilik bilinci*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Bhaduri, S., & Arathy, G. (2017). Urban consciousness for sustainable development. *Conscious Cities Journal*, 4, 1-9.
- Bimay, M. (2021). Yerel katılım açısından kent ve kentli kimliği, kentsel aidiyet ve kentsel farkındalık düzeyi: Batman örneği. *The Journal of Social Science (TJSS)*, 5(9), 88-108.
- Biröl, G. (2008). Kentlilik bilinci ve Balıkesir'den yarım asırlık bir örnek: Yeni Çarşı deneyimi. *Ege Mimarlık Dergisi*, 2(65), 28-31.
- Brown, B., Douglas, D. P., & Graham B. (2003). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 259-271.
- Candan, H., & Kazak, G. (2018). Kentlilik bilinci ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(22), 986-994.
- Casakin, H., Ruiz, C., & Hernandez, B. (2021). Place attachment and the neighborhood: A case study of Israel. *Springer*, 155(1), 315-333.
- Cooper, T., L., Breyer, T., & Meek, J. W. (2006). Citizen-centered collaborative public management. *Public Administration Review*, 66(s1), 76-88.
- Çukurçayır, A., Eroğlu, H. T., & Eşki Uğuz, H. (2010). *Yönetişim: Kuram boyutlar uygulama*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Demir, Ö. ve Acar, M (2005). *Sosyal bilimler sözlüğü*. Ankara: Adres Yayınları.
- Dirlik Ünver, Ö. (2022). Denizli örneğinde kentlilik bilinci. (Yayımlanmamış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Ercöşkun, Ö. Y., Öcalır-Akunal, E. V., Yenigül, S. B., & Alkan, L. (2016). Kentlilik bilincini oluşturan göstergeler ve kentlilik bilincini geliştirme yolları. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 4-23.
- Erkul, H., Kanten, P., & Seçtim, H. (2019). Kentlilik bilincinin oluşmasında kent konseylerinin rolleri üzerine nitel bir araştırma. *Management and Political Sciences Review*, 2(2), 53-73.
- European Urban Charter. <https://rm.coe.int/168071923d> (11.04.2023).
- Geyik, S. (2010). *Kırdan kente göç sonrası kentlilik bilinci (Mevlana mahallesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Gökburun, İ. (2019). Ekonomik gelişmişliğin göçler üzerindeki etkisi: Denizli örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 564-582.
- Göregenli, M. (2005). *Çevre psikolojisinde temel konular*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Güçlü, S. (2002). *Kentleşme ve göç sürecinde Antalya'da kent kültürü ve kentlilik bilinci*. Ankara: T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hayta, Y. ve Nalbant, M. (2019). Kentlilik bilinci üzerine bir değerlendirme: Bitlis ili örneği. *International Journal of Business, Economics and Management Perspectives*, 3(2), 90-101.
- Hulchanski, J.D. (1997). Immigrants and access to housing: How welcome are newcomers to Canada. *Metropolis Year - II Conference*, Montreal.
- Karakaş, M. (2001). Tarihsel gelişim sürecinde kent kısıtlı tarihsellik anlayışı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 121-132.

- Kaypak, Ş., Bimay, M., & Yılmaz, V. (2018). Belediyelerin sürdürülebilir kentleşme sürecinde çevrenin korunmasına yönelik faaliyetleri: Batman belediyesi örneği. *12. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM 12) 25-27 Ekim 2018 Bildiri e-Kitabı, Türkiye'de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları*, Ed. H. Yaylı, 180-191, Kırıkkale Üniversitesi.
- Keçeli, A., Sarıusta F. (2013). Medya alışkanlıkları ve kent algısı üzerine bir deneme: Diyarbakır örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, VI(2), 328-346.
- Keleş, R. (2005). Kent ve kültür üzerine. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 9-18.
- Keleş, R. (2021). *Kentbilim terimleri sözlüğü*, Ankara: İmge Yayınları.
- KENTGES (2009, 10 Nisan). *Kentleşme şûrası sonuç bildirgesi*. <https://kentges.csb.gov.tr/kentlesme-surasi-2009-i-284>
- Knez, I. (2005). Attachment and identity as related to a place and its perceived climate. *Journal of Environmental Psychology*, 25, 207-218.
- Keskin, E. B., Sağocak, M., & Arslan Vural, T. (2015). Kentlilik bilinci çalışmaları için bir model önerisi: Bursa'da kentlilik bilinci araştırması. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(1), 21-43.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity and place memory: restoring the forgotten city past. *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209-231.
- Marcus, C. C. (1992). Environmental memories. In I. Altman and S. M. Low (Ed.), *Place attachment human behavior and environment* (87-112), Boston: Springer.
- Martinson, M., & Minkler, M. (2006). Civic engagement and older adults: A critical perspective. *The Gerontologist*, 46(3), 318-324.
- McDermott, J. J. (1974). Space, time and touch: Philosophical dimensions of urban consciousness. *Soundings: An Interdisciplinary Journal*, 57(3), 253-274.
- Mutlu, A., & Özyayın, Ö. (2011). *Metropol kent Samsun'da kentlilik bilinci*. Samsun: Fotokopi Dünyası.
- Ökesli, S. (2014). Göçmen kültürü ve kentlilik bilinci-Adana örneği. *The Journal of International Social Research*, 7(33), 595-607.
- Palabıyık, H. (2011). Gönüllük ve yerel hizmetlere gönüllü katılım üzerine açıklamalar. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 86-111.
- Parlak, B. (2011). *Kamu yönetimi sözlüğü*. Bursa: Marmara Kitap Merkezi.
- Riger, S., & Lavrakas, P. J. (1981). Community ties: patterns of attachment and social interaction in urban neighborhoods. *American Journal of Community Psychology*, 9(1), 55-66.
- Scannel, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 1-10.
- Şahin, K., & Altun, A. (2019). Kentli vatandaş katılım ölçeğinin geliştirilmesi üzerine. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 1807-1826.
- Şahin, K. ve Anık, M. (2016). Göç, kentleşme ve kentlilik bilinci: Kırıkkale örneği. *ZfWT*, 8(3), 151-172.
- Talu, A. A. (2017). *Balıkesir'de kentlilik bilinci, kentsel farkındalık ve kentsel algı: bir ölçek geliştirme çalışması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Taylor, R. B., Gottfredson, S. D., & Brower, S. (1985). Attachment to place: discriminant validity, and impacts of disorder and diversity. *American Journal of Community Psychology*, 13(5), 525-542.
- Tekeli, İ. (2016). *Dünya'da ve Türkiye'de kır- kent karşıtlığı yok olurken yerleşmeler için temsil sorunları ve strateji önerileri*. Ankara: İdeal Kent Yayınları.
- Torlak, S. E. ve Polat, F. (2006). Kentlileşme sürecinde kimlik farklılaşması açısından Denizli'de iki mahallenin karşılaştırmalı analizi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 167-186.
- TUİK (2023, 6 Şubat). *İllere göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve yıllık nüfus artış hızı, 2021, 2022*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/>
- Ujang, N. (2012). Place attachment and continuity of urban place identity. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 49, 156-167.

- Usta, S., & Bilgiç, E. (2016). Katılım kültürünün gelişiminde kent konseylerinin rolü: Karaman kent konseyi örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 36-45.
- Usta, S., & Bilgiç, E. (2017). Hemşehrilik bilinci ve kent konseyleri: Karaman ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 223-252.
- Varol, Ç., & Eceral, T. (2013). Denizli tekstil sanayi: yerel kalkınmada bir başarı hikâyesi mi? *İdealkent: Kent Araştırmaları Dergisi*, 8, 180-199.
- Vatandaş, C. (2008). *Trabzon'da kentleşme-kentlileşme süreci ve problemleri*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası.
- Yaylı, H., & Kaya, H. (2018). *Etimesgut'ta yaşayan gençlerin kentlilik bilinci ve gelecek planlamasında Etimesgut'un yeri*. Uluslararası Tarihte Etimesgut Sempozyumu, Ankara.
- Yeşil, M., & Yüksel, M. (2016). Ordu kenti örneğinde kentlilik bilinci. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 41-65.
- Yu, K. H. (2014). Organizing immigrants: meaning generation in the community. *Work, Employment and Society*, 28(3), 355-371.